

ВСТУПНІ ДОПОВІДІ

Черней Володимир Васильович,

ректор Національної академії внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ СТВОРЕННЯ В УКРАЇНІ БУДІВЕЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

Одним з головних сучасних чинників недовіри пересічних громадян до окремих владних структур держави України та їх невпевненості в можливості жити тут як у правовому громадянському суспільстві європейського зразка є масові, демонстративні та практично безкарні незаконні забудови. За статистичними даними, до цієї категорії належать найбільш масштабні будівництва основних рейтингових забудовників, що здійснюються з порушеннями будівельних норм, правил та чинного законодавства України [1].

Попри всі кричущі порушення чинного законодавства, абсолютна більшість таких забудовників має реєстраційні дозвільні документи від служб Державного архітектурно-будівельного контролю. Уже розпочаті будівництва не в змозі зупинити постійні гучні акції протестів активістів та громадськості. Вони все частіше супроводжуються зіткненнями з охороною будівельних майданчиків, непоодинокими випадками кровопролиття та вимушеним залученням правоохоронців для угамування натовпу. Саме видачею таких сумнівних, а найчастіше незаконних, дозволів на початок будівельних робіт та оформленням прийняття в експлуатацію далеко не завершених будівель, обмежується діюча Державна архітектурно-будівельна інспекція України (ДАБІ) – унікальна структура з майже необмеженими повноваженнями.

За даними аналізу реальних подій, протягом останніх 10–15 років за ініціативою ДАБІ не зупинено жодного незаконного будівництва, а більшість порушень відбуваються там, де в проектуванні й технічному нагляді задіяні відповідальні виконавці, які «отримали» свої кваліфікаційні сертифікати з порушенням чинного законодавства.

Протести громадськості частішають настільки, наскільки систематично вони ігноруються діючою владою на місцях. Суспільство остаточно усвідомило, що кожне незаконне будівництво має прихованих захисників, а інколи й зацікавлених співзасновників від діючої влади. Вони та вся піраміда корумпованих чиновників різних рівнів і є тією деструктивною силою, яка не дає можливості

здійснити відповідні перевірки, за висновками яких можна було би припинити незаконне будівництво та офіційно закрити його, як це передбачено законодавством.

Світовий та європейській практиці вирішення проблем контролю, оперативного реагування та невідворотного припинення будь-яких порушень у будівельній галузі відомий позитивний досвід функціонування спеціалізованих підрозділів будівельної поліції, представники якої мають відповідні повноваження, підготовку та оперативний доступ до необхідних баз даних для виявлення таких досить специфічних правопорушень. Їх службовий статус та беззаперечні повноваження дають можливість закриття будь-якого незаконного будівництва, незалежно від особистостей та службового становища забудовників.

Щодо історії питання: в Європі організація поліцейського нагляду за будівництвом з'явилася приблизно в XIII ст. До її обов'язків належало стеження за якістю, безпекою та естетичною доречністю спорудження нових будівель. Контроль за будівництвом у царській Росії здійснював технічно-будівельний комітет у складі МВС. Нагляд за будівельною справою на місцях покладалася на губернатора, губернські правління і поліцію. Будівництво здійснювалося під наглядом архітекторів або осіб, які отримали свідоцтва від технічно-будівельного комітету. Будівництво приватних будівель у містах необхідно було узгоджувати із затвердженими планами міста, причому кожна приватна будівля могла бути побудована лише з дозволу міської управи, згідно з вимогами Будівельного статуту [2, с. 11, 12].

Відповідно до національного законодавства, можна розглянути кілька варіантів створення в Україні будівельної поліції.

1. Будівельна поліція утворюється як підрозділ Департаменту з питань державного архітектурно-будівельного контролю міста. Департамент вже має частину поліцейських повноважень. Відповідно до ст. 244–6 Кодексу України про адміністративні правопорушення, органи державного архітектурно-будівельного контролю розглядають справи про адміністративні правопорушення, пов'язані з порушенням вимог законодавства, будівельних норм, державних стандартів і правил під час будівництва, порушенням законодавства під час планування та забудови територій і невиконанням законних вимог (приписів) посадових осіб органів державного архітектурно-будівельного контролю (статті 96, 96–1 (крім частин третьої – п'ятої), частини перша та друга статті 188–42).

До того ж Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо децентралізації повноважень у сфері

архітектурно-будівельного контролю та удосконалення містобудівного законодавства» здійснено децентралізацію та дерегуляцію будівельного сектору [3]. Децентралізація полягає у передачі низки функцій від органу виконавчої влади, що реалізує державну політику з питань державного архітектурно-будівельного контролю та нагляду – Державної архітектурно-будівельної інспекції України відповідним виконавчим органам місцевого самоврядування. Зокрема, у Києві утворено Департамент з питань державного архітектурно-будівельного контролю міста виконавчого органу Київради (2015 р.). Таким чином столична влада самостійно вирішує відповідні питання в містобудівній діяльності на своїй території, а саме: приймає в експлуатацію закінчені будівництвом об'єкти; видає відповідні сертифікати; реєструє повідомлення та декларації про початок виконання підготовчих і будівельних робіт, декларації про готовність об'єкта до експлуатації та у визначених законодавством випадках відмовляє в реєстрації таких декларацій; видає дозволи на виконання будівельних робіт, відмовляє у їх видачі та анулює такі дозволи; видає суб'єктам господарювання ліцензії на провадження господарської діяльності, пов'язаної зі створенням об'єктів архітектури, анулює зазначені ліцензії; здійснює державний контроль за дотриманням державних будівельних норм, стандартів і правил під час виконання підготовчих і будівельних робіт, перепланування та реконструкції житлового фонду, будівель громадського призначення тощо; складає протоколи про правопорушення у сфері містобудівної діяльності, накладає штрафи; розглядає справи про правопорушення у сферах містобудівної діяльності, житлово-комунального господарства з прийняттям відповідних рішень; забезпечує в межах повноважень, передбачених законом, здійснення заходів щодо запобігання і протидії корупції, контроль за їх здійсненням в апараті Державної архітектурної будівельної інспекції, її територіальних органах тощо.

2. Забезпечення контролю за будівництвом у столиці пропонується передбачити в межах створення муніципальної поліції. Аналіз практики чинного законодавства та досвід інших міст України свідчить про можливість створення місцевої міліції в місті Києві, до відання якої можуть належати функції контролю за виконанням земельного та природоохоронного законодавства; використанням і охороною земель та інших природних ресурсів; дотриманням правил благоустрою, паркуванням автотранспорту, забезпеченням охорони пам'яток історії і культури; дотриманням правил архітектури та містобудування; розміщенням зовнішньої реклами; дотриманням правил торгівлі; належним утриманням покриття доріг, тротуарів і

прибудинкових територій; дотриманням правил розміщення та функціонування МАФів; зайняттям земельних ділянок тощо.

Відповідно до проєкту Закону України «Про муніципальну варту» від 18 травня 2015 р. № 2890, працівники муніципальної варти (ст. 14) надають у межах своїх повноважень та наявних можливостей допомогу уповноваженим органам містобудування та архітектури у виявленні фактів незаконного будівництва. Така практика відома багатьом країнам континентальної Європи, в яких, поряд із загальнодержавною, існує муніципальна поліція, до повноважень якої належать завдання щодо запобігання правопорушенням у різних сферах суспільної діяльності (відповідно, виникають пожежна, ветеринарна, мисливська, будівельна поліція тощо).

Отже, зважаючи на масштаби та системність протиправних дій у галузі будівництва в країні, можна стверджувати, що вони є реальною загрозою для національної безпеки України. На нашу думку, створення найближчим часом підрозділів будівельної поліції в Україні є нагально необхідним заходом для остаточного врятування нашого життєвого простору, що перебуває на останній межі існування.

Список використаних джерел

1. Запотоцький А. П. Криміналістична характеристика злочинів у сфері будівництва. *Вісник кримінального судочинства*. 2017. № 2. С. 40–48.
2. Розкриття та розслідування шахрайств у сфері фінансування будівництва житла: метод. рек. / [С. С. Чернявський, В. В. Топчій, А. П. Запотоцький та ін.]. Київ, 2010. 84 с.
3. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо децентралізації повноважень у сфері архітектурно-будівельного контролю та удосконалення містобудівного законодавства: Закон України від 9 квіт. 2015 р. № 320-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 28. С. 1487. Ст. 236. 10 лип.